

GLAS

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

LETO (año) XLI. št. 5-8

EL VOCERO DE LA ACCION CULTURAL ESLOVENA

de julio a diciembre 1994

OB ŠTIRIDESETLETNICI SKA V LJUBLJANI

V Cankarjevem domu so spregovorili zdovski ustvarjalci. V naročje matere domovine so se vrnili njeni sinovi - s potov sveta in iz večnosti. Kot silni Atlanti iz Tule so se svoj čas zazdeli Francetu. Dvignili so glas iz ameriških, iz avstralskih nabrežij, da se je zaslísal v beli Ljubljani. Glas Rude, Tineta, Franceta, Marjana, Nika, Lada, Lojzeta, Vinka, Joža in toliko drugih! Cankar, simbol ekumenskega slovenstva, je sprejel v svoj hram sopotnike, svetovne popotnike, še včerajšnje izobčence. Resnica in pravica končno le zmagujeta. Zdovski ustvarjalci so našli svoje mesto v slovenskem kulturnem prostoru. Njihova dela govorijo namesto njih: Tukaj sem, domovina, desetletja sem sanjal o tebi, sanjal tebe, ustvarjal zate. Poglej darove moje zvestobe: dela, ki so sad ljubezni in požrtvovalnosti - do konca. Tako Bara in oba Franceta, pa Milan, Ivan, Ted, Marjan, Marjana, Tone in še in še.

Sinovi Atlantov prinašajo dar svoje zvestobe domovini na oltar: iz širne pampe, izpod Andov, iz Amerike. Prinašajo pesem in spev in molitev - v modulaciji lepote in ljubezni.

Ko od daleč spremljamo simbolično vrnitev naših velmož v rodno Itako, nam srce prepeva od veselja. Štirideset let je SKA gojila vrednote človekovega dostojanstva - ob zaničevanju mačeh. Danes se vrača zdovska pepelka v priznanju, tako upamo. Kot Kihot se je zdovski bojevnik za svobodo in za resnico prebil - skozi viharje in preko brezen - do lastne neodtujljive pravice.

Pozabljene naj bodo pretekle mrznje.

Naj bi Cankarjev dom, ki nas sprejema, pomenil tudi srce domovine, ki ljubi svoje sinove.

Vinko Rode

Alojz Rebula

Pozdravni nagovor na proslavi v Cankarjevem domu dne 11/9/94 - v imenu Društva slovenskih izobražencev v Trstu.

PREROK Jeremija je pisal izraelskim izgnancem v Babilon: "Zidajte hiše in prebivajte v njih, zasajajte vrtove in uživajte njih sad! Ženite se in rodite sinove in hčere, oženite svoje sinove in pomnožite svoje hčere, da bodo rodile sinove in hčere, da se boste ondi množili in se ne boste manjšali! Skrbite za blaginjo dežele, kamor sem vas izgnal, in molite zanj h Gospodu, kajti njena blaginja je vaša blaginja..."

Beseda preroka...

Je kakšna takšna poslanica bila poslana tudi ostanku slovenskega Izraela, tam daleč ob Srebrni reki?

Zakaj ta ostanek je delal, ko da sledi prerokbi. Glejte; zidal je hiše, zidali jih niso samo posamezniki, zidala jih je tudi skupnost, sedem ponosnih hiš v prostranstvu Buenos Airesa! Sadil je vrtove in ob ustju reke Paraná je zasajal topolove nasade. Ženil se je in rodil sinove in hčere, kakor jih ni rodila ne matična Slovenija ne zdovska...

Argentinski čudež namreč ni najprej kulturni. Je predvsem demografski: hiše s patriarhalnim številom otrok, ko da se hoče tisti ostanek v razkošni volji do življenja maščevati za Kočevski Rog... Čudež, ki seveda ne izvira iz same biologije, ampak iz nekega drugega čudeža, namreč verskega.

Ko je poraženec v revoluciji odhajal v argentinski Babilon, bi se bil lahko uprl tistemu Bogu, v imenu katerega je bil šel v boj, češ: Nas, bojevnike zate, si zapustil?

Ni se mu uprl. Še bolj se mu je predal. Ta predanost je bila, se zdi, milostno nagrajena. In ob Srebrni reki je zrasla verska skupnost, v katero se je tako rekoč preselil verski genij slovenstva čez ocean: verska skupnost, ki je lahko vzor izkrvavelemu in izmedlelemu katolištvu matične domovine. Ob tem biološkem in verskem vitalizmu ni mogel umanjati čudež, ki ga posebej slavimo nocoj, namreč kulturni.

Za razliko od izraelskega izgnanca ob babilonskih rekah slovenski ni obesil svojih plunk na vrbe ob Srebrni reki. Štirideset let SKA - to pomeni štirideset let literature in glasbe, stotine gledaliških in kulturnih večerov, več kot sto izdanih knjig. Pomeni kulturo, ki ni iskala samo v domačijstvo, ampak tudi v svet, ki je prevajala Danteja in Eliota. Pomeni kulturo, ki je delala iz čistosti ljubezni, saj v njenem slovarju ni bilo ne honorarjev ne nagrad ne sinekur. Pomeni kulturo, ki je v tem petdesetletju prenašala za vse čez Rdeče morje table slovenstva in table krščanstva.

Ni treba, da si zamejec, da ždiš sredi biološkega in verskega umiranja, sredi hlapčevskega domotožja po Rimu ali po Beogradu, da spoznaš veličino neke zvestobe, ji rečeš veličina in se ji pokloniš.

Ob 40-letnici SKA

40-letnica neke ustanove je gotovo znak, da je ta ustanova ali organizacija svojo življenjsko nalogo med skupnostjo vsaj v neki meri dobro in koristno opravila. Drugače bi že kmalu po rojstvu in nekaj letih životarjenja propadla. A ne samo to, da je SKA preživela ta štiri desetletja, v svojem delovanju je lahko pokazala vrsto uspehov, ki se kažejo kot nekaj polinjenih knjig in revij, sobote in sobote kulturnih večerov, iger, koncertov, razstav. In vse to ni bilo le nekaj izhod v sili ali mahanje po zraku, ampak je doseglo vsaj večinoma visoko umetniško kvaliteto, s katero se je vključila v skupni tok slovenske umetnosti in literature kot enakovreden člen. V njenim okrilju so se kulturno udejele stare in nove generacije slovenskih umetnikov, ki bi bili drugače utonili v svetu ali pa jih sploh ne bi bilo. Iz nje -in še drugih- se je lahko naša skupnost tudi duhovno napajala v slovenskem duhu in si tešila duhovno žejo po kulturnih in umetniških vrednotah.

SKA je kot slovenska, argentinska in svetovna, kulturna in umetniška organizacija in del begunske izseljenske in splošno slovenske skupnosti dobro uporabila teh 40 let svojega plodnega ustvarjanja.

Ko se je slovenska begunska družina razpršila po svetu, je prav sem v Argentino prišla precej velika skupina naših kulturnih delavcev. Bili so med seboj dobro poznani, povezani še z delom pred vojno in med revolucijo, ki so poleg svojega preživninskega dela bili nabiti z ustvarjalno silo. Takoj so iskali možnosti za kulturno delovanje in ga tudi našli vsaj v nekakih skromnih mejah.

Ustanovili so se pevski zbori, slikarji so poiskali zveze in pričeli slikati, nastalo je več gledaliških skupin z bogatim delovanjem. Najtežje je bilo gotovo za besedne umetnike. Kot prva in kot nadaljevanje iz taborišč se je organizirala pisateljska družina Franceta Balantiča, ki je priredila nekaj nastopov, njena glavna zasluga pa je bila v združevanju pisateljev in pesnikov.

V prvih časih je glavno založniško dejavnost opravljal tudi časopis Svobodna Slovenija, v okviru katere je izšla še danes monumentalna in priznana Debeljakova Črna maša in nekatere druge knjige. Pričela je izhajati družinska revija "Slovenska beseda" z veliko zanimivimi in umetniško vrednimi članki, pesmimi in novelami. Izhajale so tudi Vrednote, eno leto. Izšlo je še nekaj knjig v samozaložbi. Vse ti poskusi so pa bili omejeni, vezani po raznih okoliščinah, in so dosegali premalo bralcev, kaj šele da bi prešli meje Argentine.

Tu se je pojavila tista genialna poteza, ki je naenkrat spremenila stanje, ko je ideja našega ustanovitelja Ladislava Lenčka o SKA postavila na noge novo organizacijo, ki se je načrtno in izključno bavila s kulturo v vseh njenih panogah. Gotovo je bilo izdajanje slovenskih knjig največji problem, ki pa ga je Lenčkova organizatorska in podjetniška dejavnost prebrodila. Velikopotezna ideja -skoraj utopična- ki pa je svoje idejno in slovensko poslanstvo spravila v življenje in ga do sedaj -40 let- tudi vzdrževala pri plodnem življenju. Ustanovitelji SKA so se zavedali, da ni bilo možnosti na skorajšnjo povezavo z matično Slovenijo, da so torej odvisni le sami od sebe in od podpornikov, bralcev ter vse slovenske skupnosti. Druga genialna poteza ustanoviteljev je bila širokost, s katero so pritegnili v svoje vrste tudi slovenske kulturnike, ki so živeli po drugih državah in kontinentih. S tem se je razširil tudi krog ustvarjalcev in porabnikov, saj je mreža SKA zajela ves svet.

Tako je Slovenska kulturna akcija stopila v svoje življenje leta 1954. Ekonomski problemi so bili deloma rešeni, ljudje so lahko žrtvovali nekaj denarja za knjige in pisci so si lahko vzeli čas za pisanje. V Argentini je pa bil še drug razlog, ki je omogočal organizirano delovanje: naša skupnost je bila že zelo povezana, organizirana, dobro je ohranjala slovenstvo in bila že od prej kulturno izobrazena in žejna slovenske besede.

Ta pojav kulturnega sodelovanja Slovencev po vsem svetu je bil gotovo v slovenski kulturni zgodovini še nezaslišan in neizvajan. V starejšem obdobju so sicer tudi odhajali rojaki v svet in tam kulturno delovali, ampak z drugačnimi uspehi. Ali so pisali v tujih jezikih -v latinščini ali nemščini, ne za svoje rojake. Ali pa so -kot npr. slovenski protestanti pisali za domovino in uvažali v sodih sveto pismo v Ljubljano.

Le sem ter tja je kdo v slovenščini kulturno deloval z motiviko iz širokega sveta. Vse to je izzvenelo nekako eksotično in partikularno.

Ena povezava je še znana, ki je obsegala ves svet in na nek način vezala vse Slovence -doma in po svetu- to je bila družba sv. Mohorja. Tudi revija Duhovno življenje v Argentini je bila sprva namenjena vsemu izseljenskem svetu, a ni uspela in se je kmalu osredotočila le na Argentino.

Edina mreža, ki je še povezovala Slovence po svetu, je bila politična mreža povojnih protikomunističnih beguncev, predvsem v obliki SLS in Slovenskega narodnega odbora.

Tako vidimo, da je bila ta povezanost slovenskih kulturnikov po vsem svetu, kakor tudi odjemalcev te kulture -bralcev in naročnikov- neko novo, drzno dejanje, ki je izredno pripomoglo, da so ostali literati povezani med seboj, kakor tudi pisci esejev, razmišljanj, filozofi in drugi, ki so se bavili z izrazito slovenskimi vprašanji in niso imeli nobene možnosti, da bi objavili svoja dela kje drugje. Ta ideja je tudi povzročila, da je postal Buenos Aires nekako kulturno središče slovenskega ustvarjanja in da je ideja kulturnega delovanja v zdomstvu za splošno slovensko kulturno zgodovino povezana z Argentino.

Največja teža SKA je vedno slonela -in še danes obstaja- na literarnem delovanju. V to je bilo vrženih največ sil -in tudi denarja- predvsem v izdajanje revije Meddobje, ki je dandanes ena od najdalj živečih slovenskih revij sploh.

Poglavje zase so umetniške priloge, ki so ponesle drugače težko predstavljalna dela v svet. Nekatere so bile izdane celo v barvah. To izredno bogastvo Meddobja je gotovo eden največjih uspehov SKA, njen najvišji prikaz in ponos.

Drug uspeh SKA so njene knjižne izdaje, ki obsegajo kakih 100 knjig. Tu je vidno po eni strani naše kulturno bogastvo in moč ustvarjanja, po drugi strani sposobnost izdajanja in pa glavno -tudi moč slovenske skupnosti po Argentini in vsem svetu, ki je te knjige tudi sprejela, kupovala in seveda brala. Brez povezave teh treh vidikov bi bil tudi ta del "slovenskega čudeža v Argentini" nemogoč.

Druga plat delovanja Slovenske kulturne akcije pa so njeni kulturni večeri. Žal je ta del njenega ustvarjanja vezan samo na Argentino, pravzaprav celo samo na Buenos Aires, čeprav lahko iz veseljem omenimo, da

so bili kulturni večeri z gostovanjem v Bariločah in večkrat v Mendozi, odkoder so tudi gostovali v Buenos Airesu.

Če se vrnemo na kulturne večere, najprej večinoma v dvorani Bullrich za Kongresom, sedaj pa v mali dvorani Slovenske hiše (večje prireditve nekoč pa tudi po izposojenih odrih) je bilo z njimi opravljeno veliko dela. Med te večere smo šli tudi vse glasbene nastope, dramske prizore, filozofska in teološka predavanja, gospodarska in ekonomska razmišljanja, poglede v umetniške delavnice, proslave raznih kulturnih praznikov in velikanov, znanstvene razprave in predavanja, pogovori obiskovalcev in tudi nekaj zabavnokulturnih prireditev, prikaz filmov in videokaset, pa še in še. Pregledala sem število teh večerov in seštela skoraj neverjetno število: vsega skupaj nad 500 večerov, kar je povprečno 17 večerov na leto. Glede obiskovalcev pa lahko približno naštejemo od nekaj stotin na dramskih ali glasbenih nastopih do nekaj desetih na drugih večerih. Nanje je prihajalo že neka stalna publika, redno in neprestano, pa tisti, ki jih je posebej zanimala tema predavanja.

Da je bilo delovanje SKA v preteklosti tako raznovrstno, gre zasluga načinu delovanja -to je delovanja po odsekih.

Kot sem že omenila, nosi glavno težo literarni odsek, ki pripravlja knjige in revijo ter literarne večere in proslave, kakor tudi skrbi za izdajanje našega povezovalnega lista Glas. Tudi so v njem v največji meri zaobseženi ustvarjalci iz vsega sveta.

Drugi odsek je likovni, ki skrbi za prirejanje razstav, likovnih prilog, ilustracij in opreme knjig. Pri SKA sta vsaj ena ali dve likovni razstavi na leto.

Glasbeni odsek je v prvih letih dobro deloval. Pozneje je malo opešal, sedaj pa je zavidljivo na višini z našimi mlajšimi pevskimi umetniki.

Veliko moč ima filozofski odsek, pri katerem sodeluje vrsta naših mislecev. Filozofska razpravljanja so vedno pritegnila veliko poslušalcev.

Tudi teološki odsek je imel vedno veliko razprav z esejmi in predavanji; od raznih moralnih in aktualnih vprašanj do papeških okrožnic, svetega pisma in drugih zanimivih teoloških problemov.

Gledališki odsek je vedno imel veliko dela in veliko obiskovalcev, kakor tudi igralcev in režiserjev. Igralcev pa je sploh preveč da bi jih lahko vsaj približno naštevala. Važno je to, da so bile pri SKA igrane razna dramska dela v svoji krstni predstavi.

Sociološki odsek je pripravljal najrazličnejša predavanja, med katere gotovo štejemo premišljanja o naši emigraciji, o njenih problemih, bodočnosti in namenih, ki so vedno imela velik odmev v naši skupnosti.

Znanstveno naravoslovni odsek je najmlajši med vsemi in prireja predavanja predvsem mlajših naših znanstvenikov.

Zgodovinski odsek je pa v zadnjih letih zamrl.

Končno naj naštejemo še vse predsednike naše ustanove po vrsti, ki so nosili težo in odgovornost: Ruda Jurčec, bleščeči govornik, pisec in esejist. Dr. Tine Debeljak, "patriarh zdomske literature", ki je pri SKA izdal ali sodeloval pri izdajanju največ knjig in je bil tudi najpogostejši predavatelj na naših kulturnih večerih; Ladislav Lenček, naš ustanovitelj, organizator, meceni in gonilna moč; Andrej Rot, že iz generacije mladih, ki je pozneje odšel v Slovenijo, in kot zadnji arh. Marjan Eiletz, esteti in kulturnik s izbranim okusom.

Delo SKA lahko gledamo tudi še iz drugega vsebinskega oziroma stilističnega vidika. V njej so naše

zatočišče vse kulturne in stilne zvrsti. Bila je priložnost za vse kvalitetne stvaritve najrazličnejših stilov, vsebin in nadihov, da se je le skladalo s pravili, ki določajo krščansko osnovo in naravni red idejne podlage.

Iz zgodovine SKA naj se ozrem še na leto 1969, ko se je dogodil v naši ustanovi nekak razkol zaradi idejnih nasoglasij. Bilo je to žalostno dejstvo, ker se je od Akcije ločila skupina kulturnikov iz popolnoma neumetniških ampak političnih razlik. Vendar je to nesoglasje v letih počasi vsaj deloma izgledilo, danes pa ob spremenjenih razmerah v Sloveniji sploh ni več pomembno ali vsaj ne bi smelo biti pomembno.

Pri SKA smo seveda čutili v zadnjih letih probleme staranja naše emigracije. Vrsta naših kulturnikov, ki so se iz vsi zagranostjo vrgli v kulturno delo, je danes že med pokojnimi. Na njihovo mesto sicer stopajo mladi, ki nekako zapirajo vrzeli, a izguba prvih se še vedno pozna. Gotovo se bo čedalje bolj čutilo pomanjkanje znanja slovenščine pri pesnikih in pisateljih, a ni tako negativno, saj kažejo dobro nekateri primeri. Pri glasbenem in likovnem ustvarjanju pa sploh ni tega problema.

S samostojnostjo Slovenije in po propadu komunizma so se odprla nova vrata za sodelovanje SKA in domovine. Doma so dosedaj ponatisnili vrsto del, ki jih je izdala SKA, ter tako prikazali domačim bralcem našo ustvarjalnost. Tudi naši likovni umetniki so razstavljali v Sloveniji. V zadnjih letih je SKA s sodelovanjem drugih založb tiskala nekaj knjig v Sloveniji, kar ji omogoča prodor v dosedaj nov trg. Za Meddobje in Glas dobiva podporo ministrstva za kulturo. Nekaj svojih knjig iz zaloge prejšnjih let je lahko prodala na slovenskih starinarnah. O nekaterih naših članih so doma že razpravljali v literarnozgodovinskih in univerzitetnih krogih.

Ta 40-letnica nam je lahko v ponos za opravljeno delo. S svojim prodrjem v osrednjo Slovenijo se lahko začnemo za nas nova doba, ki bo pozitivno odjeknila tudi med nami v Argentini. Morda se bodo v spremenjenih okoliščinah spremenili tudi prijemi, a vedno bo ostal pred nami cilj, ki so si ga z zastavili pred 40 leti naši kulturni predniki: Gojiti moramo našo zdonsko kulturo, povezani s Slovenci po svetu in doma, na krščanski podlagi in iz svojih sil. Tako bomo zasedli prostor v slovenski kulturi, ki nam ga je določil Bog, ko nas je poslal semkaj in nam dal moči, da smo rasli dalje in da bomo še rasli naprej.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

vošči

*vsem ustvarjalnim članom,
prijateljem in sodelavcem
blagoslovljen božič
in srečno novo leto 1995!*

Tokijski esej,

pod negotovim poletnim svodom, ki se lahko vsak trenutek razjezi v vihar ni dež ali deževni vihar.

Dragi Glas!

Obiskal si me točno 29. julija 1994 s svojim poročilom "de marzo a junio 1994", za kar se Ti —kot zmeraj— lepo zahvalim. Iz poročila sem zvedel za nov SKA—in odbor, ki mu iz srca želim uspešno nadaljevanje SKA-inega delovanja, ki ni le vse-slovensko, ampak tudi svetovno-premoščevalno. Doslej sem bil vselej povabljen, da se Občnega zbora udeležim s pooblastilom; letos je povabilo izostalo; ne motim se, saj živim na drugem koncu sveta; upam le, da SKA nadaljuje, kljub dejstvu, da "pojenjava ogenj" začetne zvestobe slovenstvu, kot ugotavlja predsednik SKA g. Eiletz, kar na prvi strani Tvojega poročila. Govori o novem slovenskem kulturnem svetu in o njegovi novi razsežnosti, ki se poraja na obzorju v tretje tisočletje "svetovnega kulturnega občestva"; to so krasne besede, o katerih upam, da jim bo sledilo delo in delovanje. Upam, in tudi molim, ker se zavedam šibkosti ustvarjalnih moči.

O Medu ni ne duha ne sluha — ali še živi? V odlični Rotovi knjigi Republika duhov (DZS, Ljubljana 1994), v devetem poglavju posvečenem zares izvirnemu mislecu g. dr. Vinku Brumnmu, nosi drugi del poglavja naslov: "Dokazljivost božjega bivanja." Naj k sicer skrbni razčlembi izpod Rotovega peresa dodam še nekaj opomb za boljše razumevanje. Skoraj do zadnjega leta njegovega življenja (1993) sva si, skoraj redno, dopisovala z g. Brumnmm in skoraj vsa najina korespondenca je bila filozofskega značaja. V njegovih odgovorih na moja pisma sem opazil, da kar ne more iz svojega začaranega kroga, ki ga je vanj zapletlo kartezijansko-kantovsko (morda celo - vebrovsko) mišljenje o primatu samozaveesti v smislu tistega slavnega, a napačnega "Mislim, torej sem". Vedno znova sem mu skušal dokazati primat resničnosti, ki obdaja človeka od začetka do konca bivanja, torej preden začne razmišljati in tudi potem, ko začasno ali za vedno neha razmišljati kot telesno-duhovno bitje. Skušal sem odgovarjati s tehničnimi razlogi, na katere je v začetku skušal tudi sam odgovarjati, a ti odgovori so postajali zmeraj bolj redki in se navadno končali z željo, da bi se kdaj srečala pri skodelici kave kje v Buenos Airesu in na ta način dognala, da ni pravzaprav razlik v najinem razmišljanju. Ker mi je od časa do časa zaupal, da se ne more otresti naraščajoče vrste bolezni, ga nisem hotel še sam težiti s tkzv. "frontalnim napadom": skrbno sem izbiral besede, in kadar se mi je zdelo prav, da prispevam Medu filozofski esej, v katerem sem se moral dotakniti njegovega začaranega kroga, sem tudi tukaj izbral besede in včasih raje namigaval kot pa izrecno ugovarjal—čeprav z razlogi—, ker sem vedel, da je rad prebiral filozofske razprave in razpravice. V enem svojih pisem —ne vem, ali ga še hranim—, mi je razkril, kako velik zaklad mu je prav katoliška vera in katoliška resnica, kako ga tolaži in ga usmerja v večno življenje. Kot veren—lahko bi rekel: globoko veren—katoličan ni dvomil o dokazljivosti božjega bivanja —s stališča vere. A več kot enkrat mi je zagotavljal, da kot mislec enostavno ne more uvideti nujnosti nobenega izmed tkzv. tradicionalnih dokazov božjega bivanja. S temi besedami je razkril razcep v svoji osebnosti: na eni strani mu je vera oblikovala življenje, na drugi strani pa ni mogel pretrgati začaranega kroga, v katerem se je zavedal samega sebe kot misleca, ki ga vodi izključno luč lastnega spoznanja. In v zavesti tega osebnega spoznavanja mi

je zatrjeval, da se ne more dokopati do uvida v božje bivanje: čutil ali slutil je, da najbrž to ni cela resnica; morda je prav zato tolikokrat opisoval človekovo razmišljanje kot približanje resnici, ki je lahko več ali manj uspešno. Prav zato, ker je kot vernik veroval v dokazljivost božjega bivanja, bi si ga ne upal označiti kot heretika. Saj je po splošni razlagi katoliških dogmatikov absolutno res, da je božje bivanje možno dokazati na podlagi stvarstva in v luči naravnega razuma, obvezni nauk ali dogma pa ne trdi, da je vsak človek zmožen umeti takšen dokaz!

Na str. 95 te izčrpne analize pravi g. Rot: "Znano pa je, da s katoliškega vidika ni mogoče dejansko ločiti nadnaravnega od naravnega, religioznega izkustva od nadnaravne milosti in podobno." Zdi se mi, da je stavek napisan bolj iz dobrohotnosti do misleca g. Brumna—in dobrohotnost je eden najbolj tehtnih kriterijev v kritiki človeka—, kot pa na podlagi tehtnega ugotavljanja številnih teoloških izjav: če bi namreč v določenih primerih ne bilo mogoče razlikovati med tkzv. "naravnim" in nadnaravnim, bi celo besedilo dogme o dokazih božjega bivanja izgubilo smisel, saj izrecno govori o dokazih, ki jih je mogoče uvideti v luči naravnega razuma. Znano je tudi, bi lahko rekel, da razprave o nadnaravni milosti vztrajajo pri načelu, da nadnaravna milost ne ruši, ampak predpostavlja naravo.

Bolj problematična se mi zdi Brumnova trditev (tukaj na str. 94), da filozofija ne more biti nikoli krivoverska. Seveda ne pri človeku, ki je na eni strani pravoveren, na drugi pa se zaveda neposredno le resničnosti svoje zavesti kot absolutne resničnosti, iz katere se takšnemu razumu ne posreči prehod v neosebno resničnost, ki je tudi absolutna na svoj način. Kadar g. Brumnmu ni bilo treba segati do zadnjih globin overovalnega razmišljanja, kadar je torej pisal in kritično motril n.pr. pojave slovenskega brezdomskega življenja, je pisal in kritično presojal in gradil z vso močjo analitično prodornega duha; na tem področju ga brez obotavljanja imenujem enega izmed naših velikih mislecev. Drugače je pri človeku, ki je zmožen naravno-nadnaravne sinteze med vero in znanostjo odnosno med vero in filozofijo: zaveda se mejá naravnega razuma, ki ga vendar rabi do skrajnosti, ki mu je dana, vedoč, da je ne bo mogel nikdar izčrpati; obenem pa je hvaležen za korekture, ki mu jih daje nadnaravna modrost ali vera —v kolikor se že ni sam prepričal o dejstvu odnosno nerodovitnosti filozofskih zmot. Zdi se mi, da je te vrste sintetičnega misleca možno odkriti v sv. Tomažu Akvinskem; da je možno govoriti o Tomažu-filozofu dokazuje n.pr. knjiga Sv. Tomaž Akvinski —njegovi filozofski spisi (v angleškem izvirniku pod naslovom St. Thomas Aquinas - Philosophical Texts.) Izbral, prebedel in komentiral jih je Thomas Gilby, izdala je knjigo (XXII+405 str.) The Labyrinth Press v Durham-u, N. Carolina leta 1982, dejansko ponatis Oxfordske P.U. iz leta 1951.

Tisti "strogi teoretski um", o katerem govori Brumen tukaj na str. 95 in ki po Rotovi analizi predstavlja enega izmed osnovnih pojmov v Brumnovem stališču do dokazljivosti božjega bivanja, je treba razumeti "po brumnovski": je um, ki ve, da ne sme iz edine absolutne resničnosti, ki jo daje osebna zavest, dokler se z enako neposrednostjo ne odkrije kakšna druga resničnost in sicer z enako nuj-

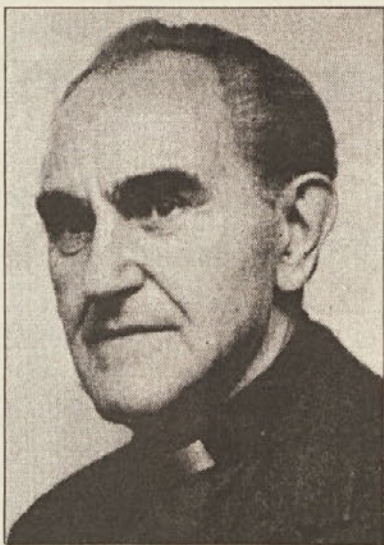
Jubileji

Franc Sodja CM 80-letnik

Pred osmimi leti je Franc Sodja z naslednjim Pripisom zaključil svoja Pisma mrtvemu bratu:

"Danes je moj 72. rojstni dan. Verjetno je to moje zadnje pismo, pa naj bo moj odhod skorajšen ali čez leta. Če se ne oglasim več, bova nadaljevala pogovor iz obličja v obličje. Pri tebi je večnost, pri meni enaintrideseti avgust v letu 1986." (str. 208)

Človek obrača, Bog obrne. Bog mu je naložil (nepričakovano) šenekajletpreizkušnje, česar se SKA iskreno veseli, saj je Sodjeva duhovnost še naprej bogatila slovensko zdomstvo, od južnega Atlantika do severnih kanadskih step. Pa tudi doma so ponatisnili več njegovih knjig, med njimi pričevanjsko *Pred vrati pekla*.

nostjo, kot jo odkriva formula "Mislim, torej sem brez dvoma".

Dragi Glas, kaj bi Te še posebej zanimalo? Morda tisto o glasbi najstnikov, ki pod vplivom ameriške tkzv. glasbe najstnikov preplavlja japonski TV. radio, restavracije in podobna javna zbirališča. Tudi če ni včasih karseda hrupna in tudi če ji ni mogoče odrekat določenega ritma, nima - melodije! Besede, ki včasih spremljajo tkzv. glasbo, izražajo primitivnost nasstnikov. Čul sem, da je vsaj eden glavnih vzrokov za to poplavo nizki honorar, ki ga plačujejo izvajalcem tega ritmičnega hrupa; priznani pevci in pevke in odgovarjajoči orkestri zahtevajo namreč velike vsote denarja. Morda pa je krivo tudi dejstvo, da je tkzv. glasba z Zahoda relativno mlad pojav na Japokem in da je dosti posebno mladih ljudi, ki čutijo občudovanje za vse, kar pride od ostan luže, to je, od velikega ameriškega soseda. Upam, da je pri Tebi boljše. Nekdo bi moral začeti svetovno kampanjo proti takšnemu hrupu najstnikov, ki navsezadnje niso celotno prebivalstvo. Tega gibanja najbrž ni mogoče začeti na Japokem, ker imajo mnogi najstniki toliko denarja, da lahko zadovoljivo kupujejo plošče in CD te zvrsti — in kar se na Japonskem lepo prodaja, se ne neha proizvajati...

Če iz kateregakoli razloga ta esej ne najde prostora v Tvojem Glasu, ga —prosim— ponudi Medu, če še živi; če tudi v njem ne more najti prostora, ker je —tako kot bodoči Glas—, prenatrpan z bolj važnimi stvarmi, lepo zvij obe poli eseja in ju vtakni v peč; naj se ob njiju ogreje vsaj en človek.

Z nespremenjenim poklonom ostajam Tvoj vdani daljno vzhodni bralec

Kladimir K.

Najbolj odmevna pa so vsekakor njegova Pisma; zanje je dobil vstajenjsko nagrado. T. Kermavner jih smatra kot najgloblji in najčistejši izraz zdomske duhovnosti. Sodjevo teologijo križa je prevzel za svojo. V trilogiji *Slovenski argentinski čudež*, ki jo tudi posveča Sodju, ga na široko obravnava in se stalno k njemu vrača, saj mu njegova misel pomeni duhovno izhodišče in nekako sintezo vse SPE. Kot da bi bila teologija križa naša življenska drža. Kar je seveda zelo optimistično gledano. Iz tega stališča naperi svojo kritiko proti matičnemu krščanstvu, v kolikor se izraža v politiki, čež da se spet puli za oblast, za vplivnost ipd. Sodjeva duhovnost pa je "teža križa" in, po veri, tudi plačilo. Križ kot najpristnejši izraz evangeljskih vrednot: ubožstva, ponižnosti, preprostosti, potrpežljivosti, nenasilja.

Poleg že omenjenih Sodjevih dveh del naj navedem še naslednja, s pretežno duhovno vsebino: *Preboleno srce* (BA 1961); *Duhovne vaje* (BA 1961. druga izd. '65) *Kraljica apostolov* (BA 1963, predelana v Slov. '72); *Križev pot*, razmišljanja h Goršetovi plastiki v Torontu (Toronto 1963); *Našli so pot* (Mohorjeva v Celovcu 1964); *Meditacije*. duhovne pesmi (BA 1966); *Lepo je biti mlad* (BA 1971, ponatis v Slov. '73); *Glejte že sonce zahaja* (BA 1975. v Slov. '79); *Trenutki molka* (BA 1978).

Ta seznam ni popoln, vem da je pisal tudi o sv. Vincenciju Pavelskem, a nimam več podatkov. Temu je treba dodati še nešteto prispevkov v revijah: zdomskih, zamejskih in matičnih. Pa da je izvedenec za misijonska vprašanja.

Meditacije so edina Sodjeva pesniška zbirka. Avtor sicer trdi, da ni pesnik, a meni seže njegova poezija zelo globoko. Saj tudi res je pretresljiva po svoji pričevanjski moči. Pisanje ni bilo estetsko igrakanje; pesmi so povečini nastale v letih zavora, beri "Pred vrati pekla". Geržinič tole ugotavlja v uvodu v zbirko: "Rešil se je s tem, da se je izpovedoval v pesmih... Proti divjanju demonskih sil se je duhovnik-pesnik boril tako, da je notranje dogajanje gnetel v stroge, usorazmerjene oblike. Viharju duševnih menjav je pesnik postavil nasproti urejenost ritma..." (Uvodna beseda). Res, za razumevanje Sodjeve poezije je treba poznati njegovo pričevanje o povojnih zaporih.

Razvidno je, da je Sodja ne samo ploden duhovni pisec, ampak tudi dober literat, čeprav se tega naslova otepa. Pisanje mu je postalo ne le večšina, ampak verjetno tudi potreba. Iz njegovega lanuškega obdobja se spomnim tegale pogovora: Potarnal je, kako so mu zoprna nekatera "svetna" opravila, kot denimo, iti v trgovino. Raje je spisal knjigo, kot da bi si šel kupit par čevljev, je rekel. Čisto po meniško! Kot smo ga v Lanusu poznali, je bilo njegovo življenje molitev in delo. Ora et labora.

Slovenska kulturna akcija čestita svojemu članu Francu Sodju ob visokem življenskem jubileju. Zahvaljuje se mu za naklonjenost, ko nam je zaupal svoja Pisma, vrh naših knjižnih izdaj. Ob tej priložnosti bi mu seveda radi zaklicali: "na mnoga leta", a se bojimo, da ne bi ranili njegovega krščanskega čutenja, ki kar vpije iz njegovih spisov: Zgodi se božja volja! In še v Pismih, lapidarno in čisto iskreno: "Ostane samo eno domotožje, po večnosti." (s. 24) Bog Vas živi!

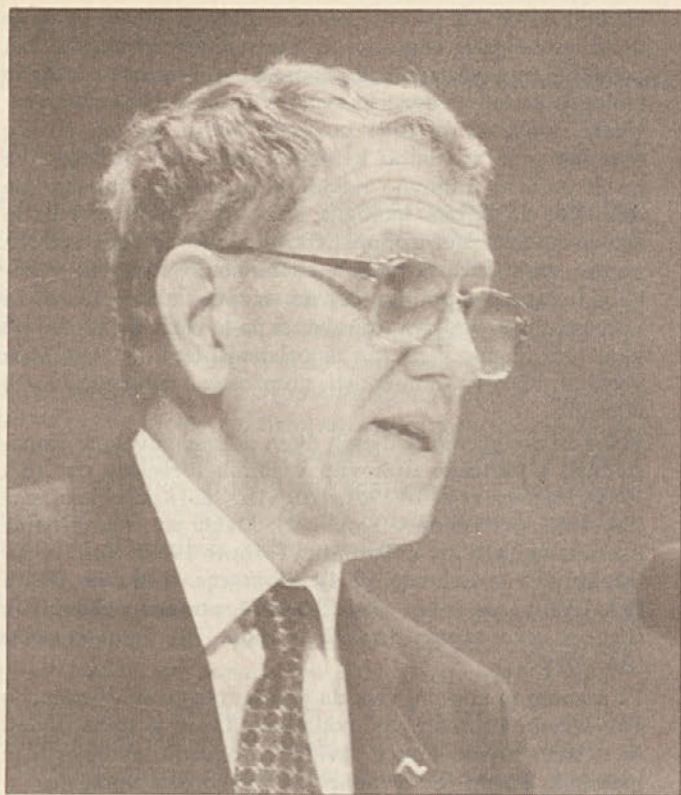
Vinko Rode

Zveza slovenskih mater in žena Vas ob štiridesetletnici lepo pozdravlja in čestita k Vašemu dolgoletnemu plodnemu delu za poglobitev in širjenje slovenske kulture. Obračamo se na Najvišjega, naj Vas pri tem razsvetljuje in blagoslovlja Vaše bodoče delo.

S priručnimi pozdravi za
Zvezo Slovenskih mater in žena

Mirijam Rant
tojnica

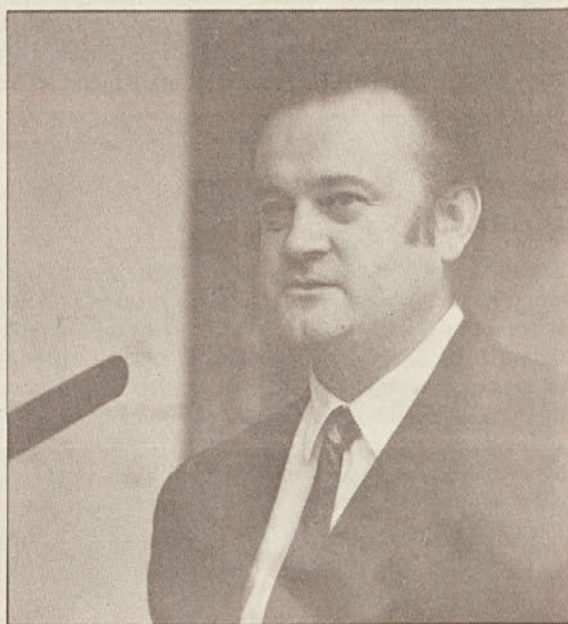
Pavlina Dobovšek
predsednica

Proslava v
Cankarjevem domu.
Od zgoraj:

- Predsednik SKA arh. Marjan Eiletz pozdravlja pri odprtju proslave.
- Razstava knjižnih izdanj SKA, ki jo je pripravil dr. Janez Arnež.
- Plakati z vabili na proslavo.
- Del razstavljenih umetnin.
- Slike iz gledališke dejavnosti SKA.

Proslava v
Cankarjevem domu.
Od zgoraj:

- Dr. Edo Škulj med predavanjem.
- Dr. Helga Glušič govori o emigrantski literaturi.
- Škof dr. Smejmašuje za SKA.
- Astronom dr. Janez Zorec.
- Zbor Collegium Musicum z dirigentom M. Cudermanom in solistoma Markom Bajukom in Markom Finkom.

Kulturni večeri

Današnji napadi na družino

Dr. Alojzij Kukovica DJ je 18. junija predaval pri SKA "Današnji napadi na družino". Povod mu je dala konferenca o demografski svetovni ureditvi, ki se je pripravljala v Kairu in je ogrožala marsikako versko in družinsko vrednoto.

O zadevi, ki je bolj malo prodrla v javnost, je predavatelj zbral marsikako podrobnost, tako da je lahko nakazal, kako se v moderni družbi širijo nove zmote o zakonu, o pravicah posameznikov, o družinskem življenju itd. Prikazal je novo definicijo družine, ki naj bi ne bila več osnovana na realni naravni danosti, ampak bi bila uzakonjeno sožitje dveh oseb, različnega ali istega spola, z vsemi pravicami tradicionalne družine. Poskus, kako vnesti to interpretacijo v kairsko konferenco, je predavatelj prikazal kot zelo zaskrbljujoč in kot nov korak v nenačrtnem in moralno zgrešenem pojmovanju človeške družbe. Predavanje je bilo pozneje ponatisnjeno v Argentini in Ljubljani.

Balantičev večer

Balantičev večer 23. junija je bil nadaljevanje skrbi naše emigracije za pokojnega pesnika, ki je bil včasih nepriznan v domovini. Za to priliko je SKA prikazala videokaseto o Balantiču v Sloveniji, ko so mnogi obujali svoje spomine na pesnika, obenem pa so prikazali tudi nekatere dokumente o njem in njegovem času. Poleg tega so naši besedni umetniki recitali nekaj Balantičevih pesmi, dr. Marko Kremžar pa je prebral nekaj misli iz svojega eseja o Balantiču (in Hribovšku), ki je bil izdelan za SAZU v Ljubljani.

Ob 40-letnici SKA

SKA je za pričetek svojega praznovanja 40-letnice ustanovitve pričela 6. avgusta s predavanjem podpredsednice SKA dr. Katicke Cukjati, naše priljubljene predavateljice. Njeno predavanje, s katerim je posegala v zgodovino in sedanjost naše ustanove, je okrajšano priobčeno v tej številki Glasu na sprednjih straneh.

Kršćanstvo in kultura

je bil naslov predavanja, ki ga je imel dr. Franc Rode v petek 9. septembra letos. Mala dvorana je bila premajhna za številne poslušalce, saj so ostali mnogi brez sedežev.

Dr. France Rode je tajnik papeškega Sveta za kulturo - Pontificium Consilium de Cultura -, čigar predsednik je kardinal Paul Poupard. Tako je tema predavanja v resnici programsko razmišljanje o vlogi tega papeškega dikasterija. Predavatelj je načrtno razmerje med krščanstvom in kulturo. V tem se je naslonil na besedilo kalcedonskega koncila, ko definira skrivnost božjega učlovečenja in razmerje med božjo in človeško naravo v Kristusu. V osebi Besede sta namreč združeni obe naravi *inconfuse, immutabiliter, indivise, inseparabiliter* (nepomešano, nespremenjeno, nerazdeljeno in neločeno). Prenešeno to načelo v družbeno prakso pomeni, da skušamo uresničevati evan-

geljski nasvet: dajte cesarju kar je cesarjevega in Bogu kar je božjega. Tako naj bi krščanstvo gojilo spoštljiv odnos do avtonomnih kulturnih izrazov kot so znanost, umetnost, politika, ekonomija, idr.

Razgovor po predavanju je bil zanimiv, živahen in tudi kritičen. Seveda, saj nismo mogli mimo dejanskega zadržanja Cerkve napram kulturi. Padla so vprašanja o inkviziciji, o slučaju Galileo Galilei, ipd. Cerkev je tako početje obžalovala in se povrnila k evangelijski strpnosti, saj je le ta izraz ljubezi do bližnjega. Njeno sedanje stališče je zlata sredina med dvema skrajnostima: med fundamentalizmom, ki si podvrže prav vse kulturno življenje neke družbe - in sekularizirano družbo, ki izločuje vsako sled religioznega pojmovanja kulture.

Naravna in kulturna dediščina v Sloveniji

Z veseljem smo v svoji sredi spoznali novega "člana" naše skupnosti to je prof. Matjaža Puca, odpravnika poslovnih veleposlaništva republike Slovenije v Argentini. Poznali smo ga že prej iz njegovih spisov, urejevanja in dela, sedaj pa je odkril pred našo publiko nekaj novega duha: Kultura in naravna dediščina v Sloveniji. 24. septembra je pred polno malo dvorano prikazal predvsem geološki razvoj slovenskega ozemlja ter razne njegove naravne posledice, kakor tudi posledice geografskega položaja Slovenije. Zanimivo pa je bilo nadaljnje razpravljanje, kako je ta naravna danost vplivala tudi na slovenski značaj in na vso slovensko zgodovino, ko smo vedno na meji raznih naravnih in človeških vplivov in smo raztrgani na več med seboj različnih delov - tako geografsko kot duhovno.

Zanimivo predavanje bi zaslužilo da je kje objavljeno, saj daje nov pogled na naš materialni in duhovni položaj.

Slovensko-italijanski odnosi v zgodovini

Izrabili smo priložnost, ko se je nahajal v Argentini na Gregorčičevi proslavi v Triglavu tudi zgodovinar dr. Branko Marušič iz Nove Gorice, član znanstveno-raziskovalnega centra SAZU. Kot strokovnjak za slovensko-italijansko problematiko je 24. oktobra govoril o temi: Slovensko-italijanski odnosi v zgodovini. Omenjal je, da se sedanjih trenj in obmejnih problemov ne da razumeti, če ne posežemo v preteklost in pokažemo, kako in zakaj so se že v prejšnjem stoletju pojavljali razni italijanski napadi na Slovence, pa tudi, da so že tedaj z nekaterimi posamezniki obstajali dobri odnosi.

Po predavanju pa so se vprašanja vrtela predvsem o sedanjem položaju, kjer je strokovnjak dr. Marušič odgovarjal predvsem o poskusih kulturnega sodelovanja med obema stranema.

Razstava Andrejke Dolinar

V soboto 12. in nedeljo 13. novembra 1994 je bila v zgornji dvorani Slovenske hiše razstava olj Andrejke Dolinar - pod okriljem SKA.

Ob odprtju, malo po osmi uri zvečer, je navzoče pozdravil vodja likovnega odseka naše ustanove Ivan Bukovec, nato pa predal besedo umetnostnemu zgodovinarju Darko Šušteršiču. Ta je v izbranem nagovoru nanizal umetniško pot mlade slikarice, opozoril na odmevnost njenega opusa, tako v Sloveniji kot v Argentini,

in se tudi osebno zelo pohvalno izrazil o kakovosti razstavljenih del. Teh je bilo 27 z zelo različno tematiko, ki gre od "patagonskih odsevov" (10 slik), preko zime v Sloveniji in tudi drugih pejsažev, tihožitij, do nekaj del brez imena.

Udeležba je bila zadovoljiva. Razumljivo je, da je razstava posebno zanimala likovne umetnike, ki so dolgo v noč, v prijetnem pomenu modrovali o pomembnem kulturnem dogodku - vsaj za našo skupnost.

V veliki dvorani - spodaj - je bila istočasno (v soboto) odrska predstava, ki je nepredvideno vpadla v naš program, kar je nedvomno v neki meri razdelilo našo kulturno čutečo publiko.

Pogled na proslavo v Ljubljani

Glavna proslava 40-letnice SKA se je dogajala v Ljubljani. Vendar pa smo želeli videti tudi v Buenos Airesu, kako je potekala. Zato je od društva Slovenija v svetu dobil predsednik SKA arh. Eiletz videokaseto, na kateri je bil posnet ves program - predavanja, razstave in koncerti. Ker je bil predolg - 8 ur - smo v Slovenski hiši videli 3. decembra le dveurni prikaz s kratkimi izrezi vsega programa, da smo lahko občutili zanimanje in uspeh proslave v Cankarjevem domu. Za drugo leto pa bodo nekateri večeri posvečeni celotnemu predvajanju - predvsem nekaterih zanimivih predavanj in pevskega in koncertnemu nastopu.

S proslave v Ljubljani v Cankarjevem domu:

Od zgoraj:

- Razstavljenе umetniške slike
- Metropolit dr. Alojzij Šuštar si ogleduje razstavo umetnin.
- Poslušalci med predavanjem o SKA.

Nova knjiga SKA

Zbornik SKA 1954 - 1994

Kot svojo 155. knjižno izdajo je Slovenska kulturna akcija skupaj z Mohorjevo družbo v Celju izdala svoj jubilejni zbornik. Založila ga je Mohorjeva družba, ki ga je tudi tiskala. Pri pripravi te knjige je sodelovalo Izseljensko društvo Slovenija v svetu in raziskovalni inštitut Študija Slovenica - dr. J. Arnež. Izid knjige je finančno podprl Sekretariat za Slovence po svetu pri zunanjem ministrstvu.

Slovenska kulturna akcija je s tem svojim jubilejnim zbornikom hotela prikazati svoje štiridesetletno delo za slovensko kulturo v begunstvu in izseljenstvu. Namenjen je predvsem bralcem v Sloveniji, ki SKA in sploh vse emigracije ne poznajo, ali vsaj ne poznajo dovolj dobro. S proslavo v Cankarjevem domu, ki je bila v petek, soboto in nedeljo, od 9. do 11. septembra, je dostojno proslavila svojo obletnico. S tem zbornikom pa je hotela postaviti trdnější in bolj priročen spomenik, ki ga lahko vsak doma pregleda in si ga duhovno prisvoji.

Zbornik je bil dotiskan ravno za proslavo, tako da ga je predstavil na njej predstavnik Mohorjeve g. Jeromen.

Zbornik se prične z zgodovinskimi podatki in aktualnimi esejmi in pogledi na začetke SKA. Nekateri članki so ponatise iz Glasu in Meddobja, drugi so napisani posebej za Zbornik. Gledano je bilo, da je sodelovalo čimveč piscev, tudi že pokojni. Podani so nekateri pogledi na osebnosti, ki so dale svoj pečat SKA v teku časa. Opisi nekaterih dejavnosti SKA - kot njene umetniške šole - so odprli nova spoznanja o zgodovini SKA. Dr. Edo Škulj je podal zelo podrobno in izčrpno pregled na glasbeno ustvarjanje SKA, Lojze Rezelj pa na gledališko dejavnost. Alojzij Geržinič je pregledal prvo 15-letno delovanje organizacije, Milena Ahčin in Stanko Jerebič pa naslednjih 25 let; vsi s podrobnim izpisom kulturnih večerov in knjižnih ter revijalnih izdaj.

V zadnjih poglavjih se nahajajo seznam današnjih odbornikov SKA, s kratkimi življenjepisi in slikami, seznam vseh ustvarjalnih članov iz Argentine in sveta, živih in že pokojnih je bilo vsega 159 članov! Sledi seznam vseh izdaj, skupaj s predstavitev naslovnice, ki jih je pripravil dr. Janez Arnež. Zadnje strani pa so posvečene reprodukciji fotografij iz življenja SKA in nekaterih osebnosti ali delovanja raznih odsekov.

Skoraj 250 strani debela knjiga, opremljena po zamisli arh. Marjana Eiletza, je lep prerez skozi dosedanje življenje slavljence, posebno zanimiv še za bralce iz Slovenije, ki bodo v njej lahko dobili podatke o težkem, skoraj herojskem delovanju, ki še vedno spremlja naše izseljensko delovanje in ga - kot kaže - še bo precej časa.

T.D.

Ponatise naših knjig

Ode zemlji

Stanko Kociper: Mertik

(Črtice iz Slovenskih goric). Založba Mladinska knjiga, Ljubljana 1994 (zbirka Kondor, 169), 253 str. 2426 SIT.

Ko je lani pri založbi Obzorja v Mariboru izšel roman Stanka Kocipra *Goričanec*, opremljen z lucidno spremno študijo dr. Jožeta Pogačnika, je bil marsikdo med beročimi Slovenci presenečen, saj se je srečal z emigrantskim avtorjem (ki ga niti ni v leksikonu Slovenska književnost, 1983), ki je s svojo silovitostjo in naturnostjo izjema med slovenskimi epiki prve polovice tega stoletja. Pa ne, da bi nam manjkalo avtorjev, ki so opevali zemljo in kmete in poljska dela in kmečke praznike; Kociper je podobno kot Francoz Jean Giono ali Norvežan Knut Hamsun zemljo upenil na poseben, rekli bi lahko: slovesen način.

Ne zanima ga razredno-socialni in strokovno-agrarni vidik kmečkega življenja, tudi ne zemlja kot ekonomsko-pridobitniška kategorija, marveč vidi v kmečkem človeku in njegovi navezanosti na zemljo svojevrstno poezijo. V tej poeziji prihajajo na dan prvobitne, skrivnostne in ne do kraja razumljive sile v vsej svoji silovitosti in mnogo pomenski oblikovanosti. Kmečki človek je za Kocipra neke vrste mag, vates, čarovnik, je spreminjevalec, ki pušča stvari nedotaknjene, spreminja sebe, ko obdeluje zemljo in srka njene sokove, vdihuje njene vonjave, posluša njene stoke. Kmečki človek ni del socialne kategorije, "razreda", ni zgodovinska kategorija, je elementarni umetnik, preoblikovalec in snovalec, ki se zanaša na svoje čute, s katerimi stopa v sredo naravnih sil. In še bi lahko našteval opredelitve, ki jih je izrekel Kociper, ko je snoval pričujoče novele z naslovom mernik ("z zrnjem plačana meza mlatiču"), sad njegovih objav v *Domu in svetu* od tridesetih let do odhoda v argentinski eksil (1945).

V Argentini je Mertik tudi prvič izšel (1954), pospremljen s krajšim esejem nekdanjega urednika *Doma in sveta* in staroste slovenskih pisateljev v Argentini, dr. Tineta Debeljaka. Debeljak je že tedaj poudaril kvalitete Kociprovega pisanja, njegov poseben položaj glede na takrat množično prisotne socialne realiste (ki so neslavno sklenile svoje pisanje, ne vsi, a nekateri s srcem in dušo, kot pisatelji socrealizma). Ta esej, ki sega preko meje časa, v katerem je nastal, beremo se toliko bolj pozorno, ker mu sledi še obširnejša, v tem času napisana študija enega najboljših poznavalcev argentinske literature, dr. Tarasa Kermaunerja *Na krpi zemlje*, kjer Kermauner razvije in pojasni zveze Kocipra z elementarnim krščanskim duhom, tradicijo Cankarjeve "evangeljsko krščanske" proze, išče pa tudi sorodnost in povezave z nekaterimi sodobniki, predvsem s Kocbekovo znamenito zbirko iz leta 1934 *Zemlja*.

Prebrati velja novele Mertika; ne samo zaradi njihovega duha, tudi zaradi njihovih estetskih kvalitete; isto velja za obe spremni študiji. Z drugimi besedami: spet vrhunski Kondor!

Denis Poniž

Kociprov "Mertik" je bila prva knjiga novorojene SKA tam v daljnem letu 1954. Za 40. letnico je bil Mertik ponatisnjen v Sloveniji.

O nas pišejo

Knjige imajo svojo usodo

"Argentinske knjige" na poti s polic v učbenike.

Čeprav Andrej Rot, nekako prvi poklicani, ko gre za zadeve okrog "zamolčane" literature iz kroga slovenske emigracije v Argentini, v svoji zadnji knjigi *Republika duhov* (DZS) ne izraža posebnega zadovoljstva nad dosedanjim hitrostjo iz obsegom umeščanja emigrantskih avtorjev v slovensko literaturo, je vendarle očitno, da je dobršen del posla že opravljen. Seveda pa je res, da velja ta ugotovitev skoraj izključno za golo prisotnost velike večine teh del na maličnem knjižnem trgu in v knjižnicah, kamor z izjemo znamenitega Nukovega fonda D niso smele štiri desetletja.

Nekako v pričakujočem stanju je drugi, nič manj pomemben del predstavitve te literature: umestitev teh dosežkov literarnega in še kakšnega navora v podobo slovenske književnosti, njihova kritična presoja in ocena. To opravilo je še vedno v povojih: Jože Pogačnik, Anton Slodnjak, v zadnjih letih pa Helga Glušič in Taras Kermauner so skoraj edini po drobcih strokovno posegli v to snov. Pri vnašanju manjkajočih delov v mozaik, saj gre v vsakem pogledu predvsem za prikaz celote, se lahko zgodi, da to ali ono delo, ime, zadobi nepričakovano nov lesk; še pogostejše pa se samo ustavi v njemu določenem prostoru in se dela, da je bilo tam že od nekdaj.

No, do takrat, ko bomo lahko vzeli v roke na novo napisan pregled slovenskega slovstva, je po vseh znakih sodeč še daleč. Medtem pa vsako šolsko leto jemljejo v roke učenci in dijaki nove, dopolnitve in razširjenosti izdaje učbenikov za slovensko slovstvo; prijavlja se nova izdaja *Slovenske književnosti*, malega leksikona Cankarjeve založbe, ipd. Torej bo veliko priložnosti, da se v teh publikacijah prvič pojavijo vsaj biografsko in bibliografsko "obdelana" imena, kot so: Tone Brulc, Frank Bukvič, Vinko Beličič, Ruda Jurčec, Stanko Kociper, Vladimir Kos, Ted Kramolc, Karel Mauser, Zorko Simčič, Franc Sodja in še se bo našla kaka desetina.

Ta in druga imena s svojimi deli nedvoumno dokazujejo, da pri zamolčani literaturi nikakor ne gre za peščico posameznikov, povprečnih in po možnosti ideološko zamejenih, ki se praviloma naj ne bi dvigovali nad raven večerniškega ali spominskega udejstvovanja; takih zmot menda ne gojijo niti v postmodernistične manire skrepenelih pisateljskih krogih.

Nepogrešljiv kazalec žive prisotnosti emigrantske literature, v pomenu spoznavanja z njo, torej branja ali vsaj zavesti o njenem obstoju, je seveda dostopnost teh del v knjigarnah in knjižnicah. Med slednjimi so pomembne zlasti splošnoizobraževalne, kjer knjige niso na razpolago več ali manj le v čitalnici, ampak si obiskovalci v prostem pristopu, preko računalniških katalogov, izbirajo čtivo po svojem preudarku, želji in zanimanju. Vsekakor je bila za to dostopnost odločilnega pomena poteza Ministrstva za kulturo Republike Slovenije, ki je v letu 1992 preko založbe *Mihelač od Slovenske kulturne akcije* iz Buenos Airesa odkupilo večino dostopnih knjižnih izdaj te osrednje kulturne ustanove "argentinskega čudeža" in jih razdelilo občinskim matičnim knjižnicam. Naslednje leto je prišlo še določeno število izdaj Baragovega misijonišča. Tako se je v Sloveniji znašlo 17.000 knjig, ki so našle pot predvsem v knjižnice, le manjše število smo jih lahko za kratek čas videvali v tej ali oni knjigarni, opremljene z napisom "Knjige iz Argentine".

Ni kaj, knjige imajo svojo usodo. Te pa še posebej, ki so z nekajdesetletno zamudo zaživele svoje življenje. Zadah po zatohlosti, ki se je širil od njih med jemanjem iz kartonskih škatel in se v oddelkih za obdelavo naših knjižnic mešal s svežim vonjem novitet, pravkar prispelih iz tiskarn in knjigovoznic, se je že razkadil. Ostala pa je vznemirljiva misel. V kateri garaži buenosaireškega predmestja, na podstrešju ali v kleti so na varnem čakale svoj dan vstajenja?

Sicer pa se nekaterim originalom že tam od leta 1989 pridružujejo ponatisi. Med njimi je na prvem mestu nagrajenec Prešernovega sklada *Zorko Simčič* z romanom *Človek na obeh straneh stene*; izšel pa je že tudi izbor iz njegovih del *Odhojene stopinje* (v njem je našla mesto drama *Zgodaj dopolnjena mladost*). Ponatisnjen je tudi roman *Goričanec Stanka Kocipra*, ki so mu v uveljavljeni zbirki Kondor izdali tudi kratko prozo *Mértik*.

Ponatisov je še kar nekaj. Ruda Jurčec je zastopan samo s 1. delom trilogije *Skozi luči in sence*, Tine Debeljak s pesniškima zbirkama *Velika črna maša za pobite Slovence* in *Poljub*, s simpozija o njem pa je izšel tudi zbornik. Tu so še: Franc Sodja, France Papež, Ivan Korošec in še kdo. Največje število ponatisov je najbrž doživel Mirko Kunčič, otroški pisatelj.

Med deli, ki so nastala v zadnjih letih in bila objavljena v Sloveniji, izstopajo dnevniški zapiski Andreja Rota *V obljubljeni deželi* in *Republika duhov*, ki pomeni pregled delovanja Slovenske kulturne akcije, s skicami nekaterih njenih pomembnih članov.

Od literarnih del je vsekakor vredna pozornosti knjiga kratkih zgodb *Toneta Brulca Vardevanje angelčka*, ki pomeni zlasti motivno obogatitev sodobne slovenske proze.

Seveda pa sta najbolj izčrpni in reprezentativni dve antologiji. Prvo, *Pod Južnim križem* je urednica Zora Tavčar podnaslovila kot "antologijo emigrantske proze 1945-1991", drugo, *Ob Srebrni reki*, predstavlja urednik Andrej Rot samo kot "kratko prozo argentinskih Slovencev".

Prvi pogoj, da zamolčana literatura zaživi oziroma dokaže svojo živost, je torej vsaj za silo izpolnjen. "Knjige iz Argentine" lahko obiskovalci knjižnic jemljejo v roke, jih prelistavajo in si jih izposojajo. Prepuščene so "bralnemu trgu", ki ima seveda svoje zakonitosti.

Knjige na knjižnih policah so urejene po Univerzalni decimalni klasifikaciji, leposlovje pa še posebej po literarnih oblikah od pesništva do spominov. In po abecedi avtorjev.

Albin Buttolo

Delo, Knjižni listi, 8. septembra 1994.

V Buenos Airesu je umrl Rudolf Drnovšek, naš podporni član, zvest naročnik in svojčas sodelavec. Vodil je blagajniške posle za časa Lenčkove funkcije.

Rojen je bil 13. dec. 1922 v Vinah v Zagorju. Študiral je v Škofjih zavodih, nato na klasični gimnaziji v Ljubljani, maturiral pa je v begunskem taborišču.

V skupnosti se je udeleževal kot učitelj v slovenski šoli v Adroguju, katero so obiskovali njegovi otroci, Starihovi in iz naselja San José. Ko so ti odrasli, je tečaj nehal delovati. Rad je pomagal v adrogujskem zavodu. V srednješolskem tečaju v Lanusu je poučeval slovenščino.

Zapušča številno družino: ženo, štiri otroke in sedem najst vnukov. Med njimi se je počutil najsrečnejši.

SKA ga bo ohranila v lepem spominu, saj ji je bil vseskozi naklonjen.

Naj mu Bog poplača njegovo delo za skupnost.

Teharje - Krvave arene

Vdor postmodernizma je danes viden in občuten tako v domovini kakor v zdomstvu. Zabrisale so se meje do-brega in zlega, vzvišenega in nizkotnega, velikega in malega, moralnega in nemoralnega, zato prijetno pre-seneča v naših dneh zadnja v vrsti, upajmo pa da ne zadnja knjiga našega soborca Ivana Korošca "Teharje" s podnaslovom Krvave arene. Izšla je v Ljubljani že začetka leta 1994 pri Založbi Ilex Impeks resda samo v sedemsto izvodih, toda upajmo, da ne bo preteklo dolgo časa, ko jo bodo morali ponatisniti.

Težko je najti koga izmed nas, ki živimo v tujini že skoraj pol stoletja, ki ne bi poznal avtorja Teharij: Korošec je bil od samega začetka, od prve ilegale, pa do zadnjega juriša slovenskih domobrancev, tistih enajstih okostnjakov, ki so prehodili ves križev pot do Vetrinje, potem pa bili poslani čez Pliberk v Celje, nato pa v Teharje, taborišče smrti, iz katerega so se rešili le redki. Ne bom trdil, da je vsa knjiga dokumentarna, ker je njen avtor hkrati pesnik, pisatelj, priljubljen govornik in esejist, zato mu zaide pero in misel v poezijo, beletristiko in spominsko literaturo.

Časovno zaobsega razmah časa, ki gre od leta 1942-1945, bere pa se kot iztrgan del osebnega dnevnika, ki ga je zaključil takoj po begu iz taborišča, ko so bile rane še krvave, vtisi še sveži in spomin jasen.

Ivan Korošec je bil četnik, ker je odpor do komunizma prišel najprej iz vrst četništva, po italijanski kapitulaciji pa je vstopil s Slovensko domobranstvo.

Naš čas in njegovi ljudje se odlikujejo po veliki nestalnosti, bolje rečeno, po omahljivem značaju; danes smo tega pre-pričanja, jutri pa že drugega, ne samo drugega, ampak čisto nasprotnega in to potem imenujemo pragmatizem.

Za nekatere izmed nas je to postala za žalost že moda; danes trdijo to in obljublajo "oro y moro", jutri pa nekaj čisto drugačnega. Skupinica modnih tepcev diktira modo v oblačenju, ravno tako skupinica tepcev za zaslužek spre-minja nazore nekdanje enotne in upapolne emigracije. Mislim, da če Korošca ni uničilo Vetrinje, Pliberk, Celje in Teharje, če ga niso uničile lakota, brce, klofute, pljunki, trpinčenje na soncu, spanje v mrazu in na gramozu, poslušanje smrtnih krikov, gledanje počasnega umiranja, bodeča žica, grozote, ki jim je bil priča mesec dni, potem ni treba razlagati, zakaj zanj ne more biti mode spreminjanja mnenj in nazorov.

Poleg čisto dokumentarnega gradiva najdemo v knjigi avtorjeve pesmi, slike in risbe, florisje taborišč smrti; tukaj moram omeniti risbe Cirila Skebete-Cikota, ki se ga najbrž že nihče ne spomni, čeprav je bil najboljši risar filmske propagande v Južni Ameriki. Domobranec je bil od vseh začeti, ko je pa nosil stare številke Slovenca na Gorenjsko, okupirane takrat po Nemcih je stopil na mino, ki mu je od-trgala nogo. Požrla ga je tujina, kakor toliko naših talentov, vendar knjiga prinaša 4-5 njegovih umetniških risb, po katerih lahko sklepamo, kaj bi bilo še iz njega, če bi mu bilo usojeno živeti v mirnih časih.

Čeprav seznám častnikov, ki so jih Nemci odgnali v Dachau, ni popoln, šest mesecev po končani vojni pa so njihovo delo dokončali na božičnem procesu komunisti, se bo pa le morda našel kdo, ki bo njih imena izkopal pozabi, čeprav po mnenju nekaterih še ni čas za to. Kdaj pa bo? Knjigo dobite v Dušnopastirski pisarni v Slovenski hiši in pri avtorju.

Tone Podgorc.

Proslava Simona Gregorčiča

100 letnico rojstva tega pesnika je praznovala primorska emigracija poleg proslave še z izdajo njegovih izbranih pesmi l. 1944; tako je tudi letos sklenila slovesno praznovati 150-letnico rojstva Goriškega slavčka. Obenem so praznovali še: drugo obletnico —50 let plodne dejavnosti— je praznoval moški pevski zbor "Srečko Kosovel" iz Ajdovščine, ki se je nahajal na turneji v Argentini; k tem moramo dodati še 125 letnico kongregacije Slovenskih šolskih sester v Argentini, 60 letnico uglasbitve Gregorčičeve pesmi "Poet" in krstno predstavitev pesmi "Strunam" skladatelja in dirigenta Cirila Krena, slavnostno odkritje doprsnega kipa Simona Gregorčiča, delo akad. kiparja Mome Vukoviča, ki ga je podarila Slovenska izseljenska matica in še bi se našlo kaj, če bi pobrskali po spominu.

Poudarek vseh teh praznovanj obletnic je bil na naši pesmi, saj so na slavnostni večer 15. oktobra peli kar štirje zbori: Otroški zbot Triglava (dirigirala Mari Planinšek Keržič), Mešani pevski zbor Triglav (dirigent Ciril Kren), Mladinski pevski zbor iz San Justa (Andrej Selan in Andrejka Selan Vombergarjeva), Moški pevski zbor "Srečko Kosovel" (Klavdij Koloini), za zaključek pa so zapeli vsi štirje zbori znano in že ponarodelo Nazaj v planinski raj!

Kot uvod v vsa ta slavlja je bila že 8. oktobra odkrita fotografska razstava "Korenine Triglava", obletnico samo pa je začel pevski zbor MUSICA VIVA iz Kranja z diri-gentko prof. Nado Kos. Slavje se je zaključilo naslednjega dne v župni cerkvi Sv. Rafaela, kjer je zbor "Srečko Kosovel" izvajal latinsko mašo Vinka Vodopivca, nato pa je nastopil še s krajšim koncertom v društveni dvorani.

Predsednik društva Triglav g. Ladislav Štekar je podal zgodovino te mogočne slovenske ustanove, ki je nastala iz Zarje, Našega doma in Ljudskega odra v ponos slovenstvu in mirni integraciji izseljencev v okolje nove domovine.

Njegovim besedam so sledile recitacije prof. Marije Kačar Finkove in Vinka Klemenčiča Gregorčičevih pesmi pred odkritjem spomenika, ki ga je blagoslovil msgr. Joško Kragelj, odkril pa minister za kulturo Sergij Pelhan.

Slavlja se je udeležilo lepo število primorskih rojakov, naseljencev že po drugi svetovni vojni, udeležena pa je bila tudi domovina v osebah ministra za kulturo Sergija Pelhana, njegovega tajnika Marka Jenšterla, odpravnika poslov slovenskega poslaništva Matjaža Puca in njegove gospe Veselke Šorli Puc, članice Slovenske izseljenske matice dr. Brede Pogorelec, svetovalke pri SIM-u ge. Lee Deželak, zgodovinarja dr. Branka Marušiča, predsednika IS občine Ajdovščina g. Branka Tomažiča in časnikarja Davorina Korona.

Domovinska delegacija je obdarovala s spominskimi plaketami zaslužne kulturne garače Triglava, ti pa so se jim oddolžili na isti način.

Na dan je prišla zlata resnica, da za Slovence ni glavna politika, da nas ideologija razdvaja, da nas pa vsepovsod povezuje slovenska pesem in beseda.

Res lepo in brežhibno organizirano slavje v čast slovenstvu, ki bo ostalo v spominu vseh udeležencev še dolgo časa.

Tone Podgorc

CORREO ARGENTINO V. SUC. 6 CORR. CENTRAL	TARIFA REDUCIDA CONCESION 232
	R. P. I. 201682

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. GLAS es propiedad de la Acción Cultural Eslovana. Ramón L. Falcón 4158, (1407) Buenos Aires, Argentina. Urejuje ga tajništvo (Tine Debeljak, Milena Ahčin, Vinko Rode). Director: el secretario (Tine Debeljak). Tisk / impreso en: Editorial Báraga del Centro Misional Báraga, Colón 2544, (1826) Remedios de Escalada, Buenos Aires, Argentina. Izhajanje GLASA SKA denarno podpira Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije. Vsa nakazila na ime in naslov: Alojzij Rezelj, Ramón L. Falcón 4158, (1407) Buenos Aires, Argentina.